

Széman Rózsa

Nagykorúvá lett a Játékkuckó – Szilágysomlyó

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

Jó gyakorlatként említhetjük Szilágysomlyón a Játékkuckó ifjúsági szervezetet, hiszen közel 19 éve alakult és azóta, a korok változásaihoz igazodva valamelyest, de ma is működik, szervezi és megtartja programjait, tevékenyen részt vesz és besegít a városban zajló, a magyar közösségeket érintő események szervezésébe és lebonyolításába. Folyamatos pályázással és támogatók bevonásával nemcsak fenntartja önmagát, de évente bővíti, fejleszti, szükség esetén felújítja eszköztárát. A jó gyakorlatnak minősülő tevékenység illetve csoport kiválasztásakor tehát több szempontot is figyelembe vettünk:

- mennyire volt hiánypótló a tevékenység létrehozása
- milyen igényekre válaszolt
- mennyire volt kivitelezhető az ötlet
- milyen korcsoportokat szólított meg
- mennyire volt előremutató a tevékenysége
- mekkora körben terjeszhető
- milyen elképzelések mentén működhet a jövőben akár helyi, akár területi szinten.

A következőkben nagyjából ezen szempontok mentén haladva fejtem ki a csoport megalakulásának és működésének az útját.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

A Játékkuckó csoport az akkor már hét éve működő Báthori István Alapítvány keretei között jött létre, annak ifjúsági szervezeteként lett meghatározva. Az ötlet az iskola fogászati rendelőből indult és a magyar tagozatos tanítónők és óvónők tetszését is megnyerve, őket bevonva került sor az elképzelés megvalósítási lehetőségeinek kidolgozására. Az igény a '90-es években szinte magától értetődő volt, de meg kellett határozni a működési formát, ehhez teret találni, meghatározni az irányt és célt, fel kellett mérni pontosan a bevonandó korosztályokat, felvázolni egy

jövőképet, amely már akkor látszott, hogy minden bizonnyal bővülő skálájú lesz.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Játékkuckó létrejöttét alapvetően az a szomorú tény indokolta és tette akkor szükségessé, hogy az 1990-es fordulatig szinte bezárt környezetben, gyakorlatilag már munka nélküli munkahelyeken tengődő emberek a nyitás adta lehetőségeket azonnal kihasználva külföldi munkát vállaltak, sok esetben nagyszülőre vagy épp a szomszédra hagyva itthon gyermekeiket. Hogy elsősorban ezeknek, de a hirtelen szabadsággal pillanatnyilag meghatározatlan célú családok gyermekeinek is nyújtsunk egy iskolán kívüli, fölös szabadidőt lekötő, ugyanakkor értékeket közvetítő, játékos, ám cselekvő programot, létrehoztuk a Játékkuckót. Ez, mint ifjúsági szervezet óvodás kortól a középiskolás korosztályokig mindenkihez szólt, zömében főként az alsó tagozatosok látogatták. A nagyobbaknak, középiskolásoknak ezért irodalmi szakkört szerveztünk külön. Mindezeket figyelembe véve értelemszerű, hogy az érdekelt csoportjában a szülőket, nagyszülőket is besorolhatjuk, hiszen a gyermek biztos helyen volt és nem Tv előtt, nem is neki való konzervműsorokon bambulva, hanem értékesen és tevékenyen töltötte el szabadideje egy részét.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

Maga a Báthori István Alapítvány 1992-ben került bejegyzésre és Erdély fejedelmének, Lengyelország későbbi és egyik legnagyobb királyának, Báthory Istvánnak szellemi és tárgyi örökségét volt hivatott ápolni és továbbörökíteni. A Játékkuckónak lényegében ezt kellett gyermeki nyelvre lefordítani, hiszen, ha értéket akart közvetíteni, akkor ez itt kézenfekvő volt. A tárgyi örökség, a város központjában fennmaradt várrom a gyermekeknek igaz, csak színterül szolgálhatott, de megismerhették a történetét, vigyázhattak a rendre, a még megmaradt kövekre, melyeknek mind-mind legendáik, meséjük volt. A várkert, ahogy a bástyák közötti területet nevezték, kitűnő helyszínt jelentett a régi gyermekjátékok megismeréséhez és eljátszásához, egyes régi, a hely hagyományait is felelevenítő mesterség gyakorlásához, mint az agyagozás, vagy mások megismeréséhez, mint a nemezelés, papírmerítés. A szellemi örökség továbbélését tekintve a Játékkuckó az elődök hagyományainak megismerését, gyakorlását, ezek értékének a köztudatba való helyreállítását, valamint a mai lehetőségekhez és körülményekhez való adaptálását célozta meg. Nem őrizzük, nem rab,

nem ápoljuk, nem beteg, éltetjük, mert élnünk kell! – ez, a Sebő Ferencről átvett gondolat lett a mottója a szervezetnek. Eleinte hetente két alkalommal is, később, több mint másfél évtizedig heti egy alkalommal tartotta kézműves foglalkozásait a kuckó, mindig igen nagyszámú gyermekereget mozgatva meg. A szervező-irányítók közül a cél érdekében volt, aki játszóházvezetői tanfolyamot végzett, voltak agyagozó tanfolyamot végigjártak, volt autodidakta módon szakosodott tag is, akik tudásukat mind a gyermekek okítására, kézügyességük és ismereteik játékos gyarapítására fordították. A tevékenységeket az egyházi ünnepkörök és a népi hagyományok köré csoportosítva volt a legcélszerűbb és a leglátványosabb megszervezni. Így a szüret, a betakarítás köré, de a Márton-nap, a karácsonyi, farsangi, húsvéti ünnepkörök köré is számos játékos, kézműves foglalkozást lehetett kialakítani. Van minden évben gyertyaöntés, vagy sodrás, mézeskalács-készítés, -díszítés, fánk vagy kürtőskalács dagasztás, sütés, viaszos tojásírás. De él az agyagozás és nemezelés gyakorlása is, szövőkereten való szövés, egyes öltéstípusok megismerése is. Alapvetően fontos cél a hagyományos, régi mintakincs megismerése, megértése, de azok továbbgondolása is, a régi technikák mai igényekhez való alakítása, esetleg a hagyományos mintáknak új környezetbe való helyezése, tehát az öröklött tudás hasznosítása. A hagyományőrző tevékenységeken kívül a Játékkuckó szervezi évente, évtizedénél is több már, az országos Őszirozsa népdalvetélkedőnek a Szilágy megyei szakaszát, de ugyancsak évente szervez kistérségi versmondóversenyt József Attila néven, kétévente meseíró versenyt Csukás István néven, számos rajzversenyt és azoknak olykor több helységben is megforduló kiállítását. Az utóbbi éveknek tantervben és az iskolai tevékenységi körök szélesítése irányában végrehajtott változtatásai a kuckós tevékenységek ritkítását is magukkal hozták, így most már csak a hónapok jeles napjaira öszpontosítva tartja foglalkozásait, de a havi legalább két tevékenység így is mindig összejön. A Játékkuckó zenei ágaként indult és abból nőtt ki az immár önállóan is kitűnő és biztos lábakon álló Szederinda citerazenekar is.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A Játékkuckó első és évekig egyetlen rendszeresen működő, hagyományőrzésen alapuló játszóháza volt a megyének. Mint jeleztem, elsősorban óvodás és kisiskolás látogatói voltak, vannak, mert bár a tevékenységek jó része nagyobb kézügyességet, több ötletet igényel, a kamaszodó korosztály még szégyelli a kisebbekkel együtt való ténykedést. Ezért a számukra külön jelezve van a „nagyoknak” szóló kézműveskedés (pl. nemezelés, gyöngyfűzés) vagy az egyéb játék és kulturális program.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A környéken többen jöttek érdeklődni tevékenysége iránt, olykor meg is hívták kézművesműhelyt tartani nemcsak környező, de távolabb, vagy akár a megyehatárokon túli területekre is. Azt, hogy mennyire volt hasznos a megalakulása, az eltelt évek munkájának töretlensége igazolja, hogy példamutató is volt, jelzi az a tény, hogy több környékbeli alkalmi próbálkozás után, pár évvel ezelőtt a megyeközpontban is alakult egy hasonló játszóházas csoport 1-2 havi rendszerességgel jelentkezően.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

Mint minden szervezetnek, legyen az gyermek vagy felnőtt, céghez kötődő vagy civil, a Játékkuckónak is szüksége van anyagi és humán erőforrásokra. Állami támogatásban nem részesülő civil csoportról van szó, amely állandó pályázással igyekszik megteremteni a működéséhez szükséges anyagi alapokat, hiszen a hűvös, őszi, téli időkben fűtést, világítást kell biztosítani a tevékenységekhez. Az egyes nagyobb lélegzetű és hatókörű programokhoz egyéb támogatókat is igyekszik bevonni a szervezet a protokoll, a minél szebb és nagyobb számú jutalomkönyv biztosítása érdekében. Ugyancsak pályázatok segítik hozzá a technikai feltételek állandó javításához, fejlesztéséhez, eszközök, anyagok beszerzéséhez, olykor egy-egy szakoktató díjazásához. Fizetett alkalmazottja a szervezetnek nincs, szervezői, vezetői, rendszeres besegítői mind szabadidejükben, önkéntes alapon vállalják a munkát.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A Játékkuckó közel húsz éves fennállásának és működésének első, közvetlen eredményei már az alakulás utáni hónapokban láthatóak és mérhetőek voltak. Kevesebb lett a csellengő, magával semmit kezdeni nem tudó, unatkozó gyermek, rájöttek maguk a gyerekek is, hogy képesek alkotni, szép dolgokat létrehozni, idejüket hasznosan eltölteni, ajándékokat, kis használati tárgyakat készíteni. Kezdték ismerkedni a hagyományokkal, kezdték megérteni, hogy a régi dolgokat nem lenézni, megvetni kell, hanem megismerni, értékelni, esetenként akár csodálni is a befektetett aprólékos munkát és az elődök széleskörű tudását. Ezen a szakaszon túljutva már arra is rájöttek, hogy ezt a tudást a maguk és mások hasznára is fordíthatják, a mai követelményekhez igazítva igencsak sajátos és divatos tárgyakat alkothatnak úgy, hogy közben létezik tudatukban a kötődés, a folytonosság érzete és biztonsága. Mindez a mára már egyetemeken tanulóknál egyre nyilvánvalóbbá válik, és nemhogy feledésbe merül, de egyre erősödik a játékkuckós múltjukhoz való kötődés. Vannak többen, akik maguk is folytatnak játszóházas tevékenységet vagy annak egyik-másik ágát, a legkülönbözőbb korosztályok bevonásával.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

Mindez a múltat igazoló, de már a jövőbe mutató eredmény, amelyet érdemes folytatni, és mivel vannak kuckóban nőtt anyukák, apukák, akik már gyermekeiket hozzák el a tevékenységekre, biztosítottnak látszik a jó gyakorlat fennmaradása is.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

Alakulásakor értéket keresve és közvetíteni akarva csak a múltra támaszkodhatott a kuckó. Az évek során egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a múlt értékeit folyamatosan lehet a jelenhez igazítani, hogy mivel semmit nem alkottak annak idején haszontalanul, mindennek meg lehet kapni a mai hasznosíthatóságát akár tárgyi akár gondolati vonatkozásban, így pedig folyamatosan lehet tovább gondolni is, évtizedeken, akár századokon át húzva a biztonságot jelentő alapvonalat. Ez pedig nincsen helyhez kötve, bárhol, érte ezalatt a különösen kis településeket is, létrehozható, elindítható és működtethető.